

Thorvald Staunings 1. maj-tale

Taler

Thorvald Stauning
Statsminister

Dato

1. maj 1934

Sted

Fælledparken, København

Mange Aar er forløben siden vor første Majdemonstration herude, hvor den Gang var en nøgen Fælled, og endnu flere Aar siden Arbejderbevægelsens Pionerer for første Gang vovede sig ud med den røde Fane.

Det var en klasses Rejsning, der begyndte i 1871, det var det første Forsøg paa at ophæve Splittelsen, for at samle alle Arbejdere om fælles Opgaver, med March frem til samme Maal.

Arbejderbevægelsens Pionerer vilde ikke Diktatur, de anvendte ikke Vold, de krævede Del i Livets og Kulturens Goder for det arbejdende Folk, men de ønskede netop Demokrati og Folkestyre i stedet for Godsejervælde og kapitalistisk Herredømme. Man søgte at slaa Pionererne ned, man søgte at hindre den Demokratisering, som var Maalet, men Arbejderne sejrede, fordi de holdt sammen i den Solidaritetens Aand, der besjælede de første Hundrede Pionerer.

Nu møder en lille Gruppe for at anvise nye veje, Udsendinge fra en bestaaende Diktaturstat. De bekender, at de vil anvende Vold, de søger at terrorisere vore Møder, de æreskænder Socialdemokratiet og tilstræber en Splittelse af Arbejderklassen til gavn for Reaktionen.

De stiller sig paa Lovløshedens Grund, de anerkender ikke bestaaende love eller lovlige Myndigheder, og naar de gribes i Voldsfærd, saa hylér de og fortæller, at nu gentager Historien sig, nu behandles de som hine Pionerer den 5. Maj 1872.

Nej og atter Nej, den Tale er falsk som de, der taler. Det er ikke en ny Klasserejsning, der slaas ned. Det er ikke Forsøg paa Samling, der gøres, det er tværtimod Forræderiets, Splittelsens Gerning der øves, naar Kommunisterne nu søger at gøre i Danmark hvad der lykkedes i Tyskland.

Her er en samlet Arbejderbevægelse, her er en kraftig Arbejderorganisation, her er et Socialdemokrati, der ved sidste Valg havde 660.000 Stemmer – 42 pCt. af alle Stemmer. Her er ingen ny Rejsning fornøden. Vil man ind paa andre Linier, vil man ændre Politik og Taktik, saa maa det ske i Organisationen, i Partiet – og de, der ikke vil det, er vore Modstandere.

Man taler om Enhedsfront, ja vel, den bestaar; hvis der er Arbejdere udenfor denne Front, er det dem, der maa slutte op.

Forræderens Splittelsesarbejde fører aldrig til Enhedsfront, men til Ødelæggelse af det Værk, der er bygget op, og til Tab af den Indflydelse, man har erhvervet.

Arbejderne har faaet Belæring fra Tyskland om Frugten af kommunistisk Splittelse, danske arbejdere vil sikkert bede sig fritaget for tyske Arbejders Skæbne. Vi kan da forlade den Karrikatur af Klasserejsning, som Diktaturets Agenter præsenterer. – Jeg gentager: De Arbejdere, der ikke er med os, de er vore Modstandere.

Det er imidlertid ikke blot Forræderne, Marodørerne, som viser den nye Tid; paa talrige Omraader er udviklingen foregaaet, saa vi ser, at det er en anden By, ja en anden Verden vi befinder os i. Vi naaede ikke at faa lovfæstet Majdagens Evangelium 1 8 Timers-Dagen. Tiden har medført, at vi nu maa overveje, om vi ikke skal have 7 eller 6 Timersdagen for at faa Bugt med Arbejdsløsheden.

Men ser vi nærmere paa Samfunds-Udviklingen, saa lærer vi, at der er talrige Omraader, hvor alt er anderledes, ja at det gamle liberalistisk-kapitalistiske Samfundssystem er faldet sammen.

Tidens falske Profeter fabler om Demokratiets og Marxismens Fald, endskønt alle ved, at Marxismen endnu kun er Maalet og at Demokratiet endnu ikke er fuldt udviklet. Nej, det er den gamle Liberalisme, der gik til Grunde som Følge af kapitalistiske Udskejelser. Kapitalismens Verdenskrig paaførte Staterne kæmpemæssige Tab af Værdier og læssede uoverkommelige Byrder paa Folkenes Skuldre. Den økonomiske Krig førte selv de største og rigeste Lande frem til forstyrret og nedbrudt Pengevæsen. En formindsket Købeevne medførte voksende Arbejdsløshed, og saa forlod man Frikonkurrencens, Frihandelens og Liberalismens Veje. Afspærring, Selvforsyning og faste Handelsaftaler, det blev

Programmet for Stat efter Stat – og de smaa Stater maatte følge efter.

I principiel Henseende er der ikke megen Grund til Klage, i Virkeligheden er Planøkonomien en saa betydelig Tilnærmelse til vore Samfundsprinciper, saa det viser, hvor stærkt man har fjernet sig fra Liberalismen. Verdenshandelen sank til en tredjedel af sin gamle Værdi, Trafik og Produktion lammedes, og store Omlægninger maatte foregaa. De sidste fem Aar har været præget af denne Udvikling, hvis første Følge naturligvis var den alvorlige Krise i de Erhverv og Lande, der var afhængige af Verdenshandelen. Derfra kom Landbrugskrisen med for lave Priser og for lille Afsætning i forhold til Produktionen – og derfra kom Arbejdsløsheden i vort som i andre Lande.

Landbrugets Eksportværdi er gaaet ned fra 1400 Mill. aarlig til 812 Mill. i 1932. Og deraf følger atter, at landet ikke har betalingsmidler til den Mængde fremmede Varer, som tidligere købtes i Udlandet. For nogenlunde at bevare en Værdi i de danske Penge maa der være Balance mellen Indkøb i Udlandet og Salg til Udlandet; hvis vi køber mere end vi sælger, bliver der Gæld, og saa trykkes være Penges Værdi ned, og Varepriserne vil stige.

Der kom saaledes til at foreligge mange store problemer, og Statsmagten fik Opgaver, der før var ukendte. De Stater, der skal købe Landbrugsvarer, kræver nu under den ændrede Politik, at Sælgeren skal garantere visse Indkøb til Gengæld, og derfor er fri Handel i Virkeligheden blevet meget begrænset.

Staten har efter Landbrugets Ønske etableret Planøkonomi. Ved Lov etableres Regulering af Svineproduktion, af Kødproduktion og af Kornhandel. Og for at sikre Opretholdelse af Produktion – og dermed Varer og Beskæftigelse – har man maattet lægge Afgifter paa Korn og Smør og naturligvis ogsaa paa Margarine for at sikre Afsætningen af Smør. I forvejen er der sat Priser paa sukkervarer og færdigt Sukker, paa Kartoffler, Kartoffelmel og Sprit, og Formaalet er overalt at sikre Produktion, Afsætning, saa der kan betales Løn for Arbejdet, og størst mulig Beskæftigelse.

Men Betingelsen for at kunne afsætte for 800 Mill. Kr. Landbrugsprodukter er at Handelen reguleres, og videre følger ogsaa deraf visse Indgreb i den industrielle Produktion. Det bestemmes ved et statsorgan, i hvilken Udstrækning Varer maa indkøbes i de forskellige Lande, og Handelsstanden har i stor Udstrækning maattet overføre sine Indkøb fra ét land til et andet Land, alt

under Hensyn til de krav, der stilles os, og til de Handelsaftaler, Staten har maattet indgaa, Fabriker, der plejede at indføre Raastoffer: Kul, Olie o.s.v. fra ét Land, maa nu ofte tage Varerne fra et andet Sted – endda uden Hensyn til Prisforskel, fordi det afde nævnte Grunde er nødvendigt.

Man kan synes om eller ikke synes om dette System, det er nu en Gang det, man maa følge, hvis man vil have Adgang til Markedet. Men naturligvis fører denne Planlæggelse, Forpligtelser med sig, og det gælder ikke alene Arbejdsgivere, Handlende og Landmænd, et gælder ogsaa Arbejdere thi de har ogsaa Interesse i, at deres Arbejde kan afsættes. Naar andres Frihed begrænses som nævnt, kan en mindre Arbejderdergruppe naturligvis ikke have Frihed til at forstyrre hele Systemet og ødelægge den Afsætning, hvorefter Aftale er truffet. Det var disse Forhold, der gjorde Statens Indgriben i Slagterikonflikten til en uafviselig Nødvendighed, og det bliver nødvendigt, at alle lærer, hvad de ændrede Verdensforhold medfører.

Hvis vore Leveringer af Flæsk til Udlandet var ophørt, var andres Leverance blevet sikret. Blot en eller et par Dages Standsning umuliggjorde Levering af det Kvantum, Staten har paataget sig, og derefter vilde Halvdelen af Slagteriarbejderne været overflødige, i hvert Fald indtil man en Gang i Fremtiden kunde faaet oparbejdet Markedet for den nu aftalte Levering. Det kan under de nu indtraadte Forhold ikke være tilfældige Grupper af Befolkningen, hverken Grosserere eller Købmænd eller Arbejdere, der øver afgørende Indflydelse på Pengevæsen og Handelsforhold, der angaar hele Samfundet. Men dette Indgreb i Fortids liberale Vilkaar er næppe af saa stor Betydning som Værdien af at sikre Produktion, Afsætning og Beskæftigelse.

I de sidste 4-5 Aar er Økonomi og Politik blevet koblet sammen ved de store Magters Indgriben, og vi er da stillet overfor de samme Opgaver.

Handelsforhold, Pengevæsen, Produktion, og international Omsætning er lagt ind i en vis Plan, som efterhånden følges af alle Stormagter. Ganske uden Hensyn til politiske Forhold er Afspærring, Selvforsyning og Plan i Økonomien blevet alle Staters Program. Amerika, Rusland, Tyskland, England, Frankrig, Italien, Lande med Diktatur eller Demokrati, med konservativ eller liberal Styrelse, alle følger den samme Linie og vil gøre det længe. De smaa Stater har ikke frit Valg, vi maa følge i samme Spor, og naar Omlægning saa foregaar saaledes som det er sket med Hensyn til Produktion, Pengevæsen,

Laaneforhold, Omsætning imellem Landene o.s.v., saa kan Staternes indre Organer og Staternes Politik ikke forblive uberørte. Naar de store økonomiske Organer omlægges og føres bort fra frie Kræfter til Planmæssighed, saa kan Landenes Organisationer ikke undgaa at tage Hensyn til Udviklingen. Vor Politik maatte omlægges efter de nye Forhold, og saavel Arbejdsgivernes som Arbejdernes Organisationer maa ogsaa tage Hensyn til de Samfunds-Interesser, som nu er indordnet under Statens regulerende Indflydelse. Vi behøver ikke følge Ruslands Eksempel, hvor al privat Produktion og Handel og alle Strejker er forbudt. Vi har Omraader, der endnu kan overlades det frie private Initiativ, men der er ogsaa Omraader, som ikke mere er frie, som berører Aftalerne med Udlandet og vore egen Beskæftigelses-Interesser, og her er en ny Indstilling nødvendig. Vi har i disse Aar set store Dele af Landbruget paa Afgrundens Rand, og Staten er blevet paakaldt af de samme Mennesker, der før talte foragteligt om Statsstøtte for Arbejdsløse. Vi har af Hensyn til alles Interesse i Produktionens Opretholdelse bragt betydelige Ofre til det Landbrug, der for syv Aar siden jublede, da Madsen-Mygdal tog Understøttelsen fra de Arbejdsløse. Vi har ikke taget Hævn, men vi har vist Samfundssind samledes som ansvarsbevidste folk vil gøre det. Vi har endvidere anlagt en Politik, der ogsaa tog Hensyn til andre end Landmænd, og enhver, der vil, kan se Forskellen paa disse Aar og Venstres Regeringsaar med konservativ Bistand.

Siden Oktober 1931 er der, udover Statens Bidrag til Arbejdsløshedsforsikringen, anvendt 130 Mill. Kr. til Støtte for Arbejdsløse. Vi ved det alle, at der desuagtet er megen uforskyldt Nød, og den afhjælpes kun ved Arbejde. Derfor har en vigtig side af vor Politik ogsaa været rettet imod maalet: at skaffe Beskæftigelse.

Ved Kriselovgivningen er betydelige midler sat ind i produktivt Arbejde. Byggevirkksomheden, som var lammet i 1932, er atter i Gang. og store offentlige Arbejder, Vejanlæg, Brobygning, Skibsbygning, Modernisering af Jærnbaner og meget andet er forceret frem ved hjælp af en Indsats i disse Aar paa 500 Mill. Kr.

Ved Hjælp deraf er arbejdsløsheden formindsket. Der er nu 50-60.000 flere i Arbejde end paa samme tid forrige Aar, og denne udvikling maa fortsættes. Udvandring er ophørt paa Grund af Afspærring, Arbejdstilladelse kan ikke faas i fremmede lande, og fremmede Produkter holdes i høj Grad ude ved Told eller Forbud. Enhver Nation maa søge at klare sig selv, og det er det, vi ogsaa er i Færd med. Det er muligt, at yderligere Indgreb bliver fornødne for at faa Bugt med

arbejdsløsheden, maaske maa Arbejdet deles ved Hjælp af 7 eller 6 Timers arbejdsdag; og dette viser iøvrigt ogsaa, hvorledes vi har fjernet os fra det Udgangspunkt, vi havde i 1891, da Arbejdstiden var 10-12 Timer, og Kravet om 8 Timers-Arbejdsdag fremkaldte voldsomme Overfald paa Arbejderne i den konservative Presse.

Saaledes viser alt, at det politiske Liv har Bud til alle Sider. Det er navnlig nødvendigt for Arbejderklassen at Følge med i Tidens politiske udvikling og at bevare den Enhed i politisk Optræden, der hidtil har givet positivt Udbytte.

Den Rejsning, der begyndte i 1872, har samlet Arbejderklassen, og hvis denne Samling bevares, saa kan arbejderklassen ikke fortrænges af de reaktionære Kræfter.

Der er vilje nok til at knægte Arbejderne paany, og Marodøren staar rede til at falde sine egne i Ryggen. En Strøm af nye slagord lyder: Enhedsfront, Ensretning, Nationalsocialisme, revolutionær Samling og meget andet. Det er kun slagord.

Arbejdernes Enhedsfront skal ikke skabes ved slagsmaal og Diktatur. Den er skabt, og den skal bevares ved Organisation og Solidaritetsvilje, men paa Folkestyrets Grund.

De nye Bevægelser med Knipler, Kæbestød, Skældsord og Trusler stemmer ikke med den Kultur, hvortil danske Arbejdere er naaet ved eget Arbejde. Det eneste, der duer, er demokratisk Organisation, socialdemokratisk Politik og Sammenhold mellem alle Smaafolk i By og paa Land. Den Position og Indflydelse, som Arbejderklassen har opnaaet, kan aldrig tabes, hvis Arbejderklassen selv vil afværge det.

Reaktionen er paa Færde, den benytter alle midler. Landmændenes halvrevolutionære Garde, Kommunisternes Bestræbelser for at drive Arbejderne ud i Gadekampe og ulovlige Strejker og Nazisternes løgnagtige Angreb er altsammen Led i Bestræbelserne for at nedbryde Demokratiet og dermed den Stilling, som det arbejdende Folk er naaet til.

Venstre og Højre stræber efter at gengive Privatkapitalen, det Bankvæsen, hvis Demokratisering er begyndt. Ikke for at styrke Staten, men for at styrke

Privatkapitalen. Under Uvilje og Modstand har man givet de Love, der skal sikre Ro og Orden i Samfundet, og paa usømmelig Maade søger man at hidse Befolkningen op imod Landets Love og lovlige Myndigheder.

Det er alt sammen Tegn paa Reaktionen Forsøg paa at skaffe sig Magt igen. Vi har oplevet Reaktionen Sejre i 1920 og i 1927-28, vi kan huske, at disse Sejre maatte betales dyrt af Arbejderne igennem Nedskæring og Omsorg for Kapitalismens frie Kræfter. Nu er Nedskæring afværget i 5 Aar, og meget er bygget op trods Modgang og Krise, og nu staar Reaktionen med sine Haandlangere rede til at bryde frem paany.

Lad os igen i Dag give det Løfte, at det skal ikke ske!

Der er mange Tegn til Bedring i dette frembrydende Foraar, vi kan fortsætte Arbejdet og Fremgangen, naar Folket er med i Arbejdet. Lad os afvise alle, der vil Terror og Diktatur. Lad os bevare det Sammenhold, der var en Stolthed for danske Arbejdere.

Paa Folkestyrets Grund skal Arbejdet for det nye Samfund gøres. Ved Folkestyret sikres hele Folket Medbestemmelsesret og Selvstyre, lad aldrig dette Gode blive os berøvet.

Staa fast og hold sammen om Organisation og Politik – saa tjenes først og fremmest det arbejde Folks sande Interesser.

Kilde

Rigsarkivet: Statsministeriet Thorvald Stauning, Embedsarkiv. 1929-1942 (0001+M01). Taler, artikler med videre.

Kildetype

Maskinskrevet manuskript

Tags

1. maj-tale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/thorvald-staunings-1-maj-tale-1934>